

Mednarodne selitve v Sloveniji in podatki o njih

International Migrations in Slovenia and the Data about Them

Dr. Stanko Pelc
Univerza na Primorskem,
Pedagoška Fakulteta
stanko.pelc@pef.upr.si
COBISS: 1.04

Povzetek

V prispevku je opisana možnost dostopanja do podatkov o mednarodnih selitvah v podatkovni bazi SI-STAT ter ob nekaterih primerih grafičnega prikaza teh podatkov z različnimi vrstami grafikonov tudi podana interpretacija čezmejnih selitvenih gibanj ter značilnosti mednarodnih selivcev v Sloveniji. Namen prispevka je tudi vzpodbuditi učitelje, da učence navajajo na rabo in obdelavo javno objavljenih statističnih podatkov.

Ključne besede: mednarodne selitve, statistični podatki, grafikoni

Abstract

The article describes the access to data on international migration in Slovenia accessible in the SI-STAT database of the Statistical Office of the Republic of Slovenia. Different graphs are used in order to demonstrate different kinds of possible data representations. The interpretation of the presented graphs include some basic facts about the dynamic of international migration and characteristics of migrants. The intention of the article is also to encourage geography teachers to motivate their students for work using the available statistical data with special focus on representation and interpretation.

Keywords: international migration, statistical data, graphs

Uvod

Selitve in selivci so zadnje čase zelo aktualna tema, čeprav je bolj modno uporabiti splošno uveljavljeno tujko migracije in migranti. V tem besedilu je, kjer je le mogoče, dosledno uporabljena povsem primerna in uporabna slovenska ustreznica.

Pogosto se pogled na selitve in selivce oblikuje na podlagi polresnic in podatkov, iztrganih iz konteksta. Zato je pomembno, da si znamo ustvariti lastno podobo o tej problematiki. Učenci naj bi zato spoznali, kje lahko najdemo verodostojne podatke ter kako lahko s pomočjo teh dobimo vpogled v selitvena gibanja na nekem območju ter sklepamo o posledicah, ki jih ta gibanja povzročajo.

V tem članku so predstavljeni selitvena statistika mednarodnih selitev, dostopanje do podatkov selitvene statistike za Slovenijo ter nekaj

značilnosti mednarodnih selitvenih gibanj v Sloveniji s posebnim poudarkom na zadnjem obdobju. Poleg tega lahko predstavljeno služi kot zgled za obdelavo in prikazovanje podatkov o selitvah, ki ju lahko v manjšem ali večjem obsegu opravijo tako učenci pri geografiji v osnovni šoli kot dijaki v srednji šoli. V tem primeru velja smiselno upoštevati, kar je o uporabi geografskih virov v prejšnji številki Geografije v šoli zapisal A. Polšak (2018: 27–29).

Selitvena statistika

Selitvena statistika spada v okvir demografske statistike, ki jo terminološko lahko opredelimo kot »zbiranje, obdelava in prikazovanje podatkov o prebivalstvu« (Urbanistični terminološki slovar). V našem primeru gre za podatke o selitvi prebivalcev. Statistični urad RS za opazovanje in evidentiranje selitev izbere »vse osebe, ki so v referenčnem obdobju (koledarsko

leto) spremenile naselje ali državo običajnega prebivališča na osnovi prijavljenega prebivališča« (Razpotnik, 2017: 2). Podatke pridobijo s pomočjo administrativne zbirke Ministrstva za notranje zadeve (MNZ), in sicer iz Centralnega registra prebivalstva (o. c., 1). Zajete so torej samo osebe, ki spremembo prebivališča prijavijo, vse druge osebe, ki so zamenjale svoje prebivališče, pa tega ne prijavijo, torej v statistiko selitev niso zajete. Zato popolne slike o selitvah ni mogoče dobiti, še posebej je ta popačena tam, kjer je dosti ilegalnih selitev.

Za demografsko statistiko ni zanimiva vsaka selitev, četudi je ta, z vidika posameznika, lahko ravno tako pomembna. Na primer selitev iz stare hiše v novo ali iz manjšega stanovanja v večje znotraj istega naselja statistično ni zanimiva, saj nič ne prispeva k spremembi števila prebivalcev v naselju. Geografsko so tudi take selitve lahko zanimive, saj kažejo na določene spremembe znotraj naselja, če drugega ne, vsaj v razporeditvi prebivalstva v naselju. V statističnih podatkovnih bazah pa take selitve niso zajete. Podobno kot pri opazovanju naravnih dejavnikov rasti števila prebivalstva imamo tudi pri selitvenih opravili z neke vrste bilanco stanja, kot jo poznamo pri računovodstvu. V primeru selitev so priseljeni 'aktiva', odseljeni pa 'pasiva' oziroma priseljeni prispevajo k večanju števila prebivalcev, odseljeni pa k njegovemu zmanjševanju. Če je prvih v opazovanem časovnem obdobju več kot drugih, je selitveni saldo pozitiven (selitveni porast), v nasprotnem primeru pa negativen (negativni selitveni porast, ki je dejansko selitveni upad). Kako se bo spremenilo število prebivalcev, pa je seveda odvisno še od naravne rasti, torej od rodnosti in smrtnosti.

Poleg selitvenega prirasta (neto selitev, selitvenega salda) je pri obravnavanju selitev pomemben še podatek o bruto selitvah. Ta nam pove, kakšen je obseg selitev. Selitveni prirast je lahko absolutno gledano zanemarljivo majhen, a to ne pomeni nujno, da na območju ni večjih selitvenih tokov. Lahko so celo zelo veliki, a če so odselitve skoraj enako številne kot priselitve, bo selitveni prirast (oziroma upad, kadar je več odselitev) zelo majhen. Bruto selitve, ki so seštevek priseljenih in odseljenih, so zato pomemben kazalnik, ki nam omogoča ustrezen vpogled v selitveno dogajanje na opazovanem območju.

Selitve pa ne vplivajo samo na spreminjanje števila prebivalstva, ampak posredno tudi na spreminjanje njegove sestave, saj se po navadi seli predvsem mlajše prebivalstvo, glede na vzroke selitev pa se lahko selivci od prebivalstva na priselitvenem oziroma odselitvenem območju

bolj ali manj razlikujejo še po številnih drugih značilnostih.

Podatki o selitvah v podatkovni bazi SI-STAT

Podatke o selitvah lahko najdemo v podatkovnih bazah različnih ustanov, ki se tako ali drugače ukvarjajo z zbiranjem in objavljanjem različnih podatkov. To so na primer Odsek za prebivalstvo v okviru Oddelka za razvojne in socialne zadeve Združenih narodov (UN DESA), evropski statistični urad Eurostat (Eurostat) in Statistični urad RS. Slednji ima na svoji spletni strani omogočen dostop do podatkovne baze SI-STAT (SURS). Ta obsega podatke, ki so zanimivi tako za raziskovalce kot za širšo javnost. V okviru podatkov o prebivalstvu so ena od kategorij tudi »selitve« s podkategorijami:

- meddržavne selitve;
- notranje selitve;
- socioekonomske značilnosti meddržavnih selivcev – priseljeni in
- socioekonomske značilnosti meddržavnih selivcev – odseljeni.

V okviru podkategorije meddržavne selitve so zajeti podatki o priseljenih iz tujine, odseljenih v tujino ter selitvenem prirastu. Podani so v preglednicah, v katerih lahko za različno dolga časovna obdobja najdemo podatke, ločene glede na spol, petletne starostne skupine, državljanstvo ter državo priselitve oziroma odselitve. V posameznih preglednicah se podatki prepletajo, tako da na primer lahko ugotovljamo, ali so bile priseljene oziroma odseljene osebe moškega ali ženskega spola, hkrati pa še, ali so bili državljani Republike Slovenije ali pa državljani drugih držav ter kateri petletni starostni skupini pripadajo. V posebni preglednici so zajeti tudi podrobnejši podatki o državljanstvu priseljencev in odseljencev, in sicer za več kot 30 držav. Zanimivi pa so tudi podatki o tem, v katere države so se odseljenci selili in iz katerih so se priseljenci priselili, saj ni nujno, da se to ujema z njihovim državljanstvom. Predvsem nas v zvezi s tem zanima, iz katerih držav se je priselilo največ tujih državljanov in v katere se je izselilo največ slovenskih.

Podatki so objavljeni na ravni celotne države, le zadnji dve preglednici v podkategoriji mednarodnih selitev sta namenjeni pregledu na nižjih prostorskih enotah, in sicer predzadnja na ravni statističnih regij, zadnja pa na ravni občin. Na ravni statističnih regij so za priseljene in odseljene osebe na voljo le podatki o tem, ali so državljani RS ali ne, medtem ko preglednica na ravni občin ponuja precej več podatkov

Poleg selitvenega prirasta je pri obravnavanju selitev pomemben še podatek o bruto selitvah, saj nam omogoča ustrezen vpogled v selitveno dogajanje na opazovanem območju.

Zanimivi so o tem, v katere države so se odseljenci selili in iz katerih so se priseljenci priselili, saj ni nujno, da se to ujema z njihovim državljanstvom.

(priseljenci, odseljeni glede na državljanstvo in spol) pa tudi podatke o selitvah čez mejo občine, kar sicer ne spada v meddržavne selitve. Dodani so tudi selitveni prirasti na 1000 prebivalcev.

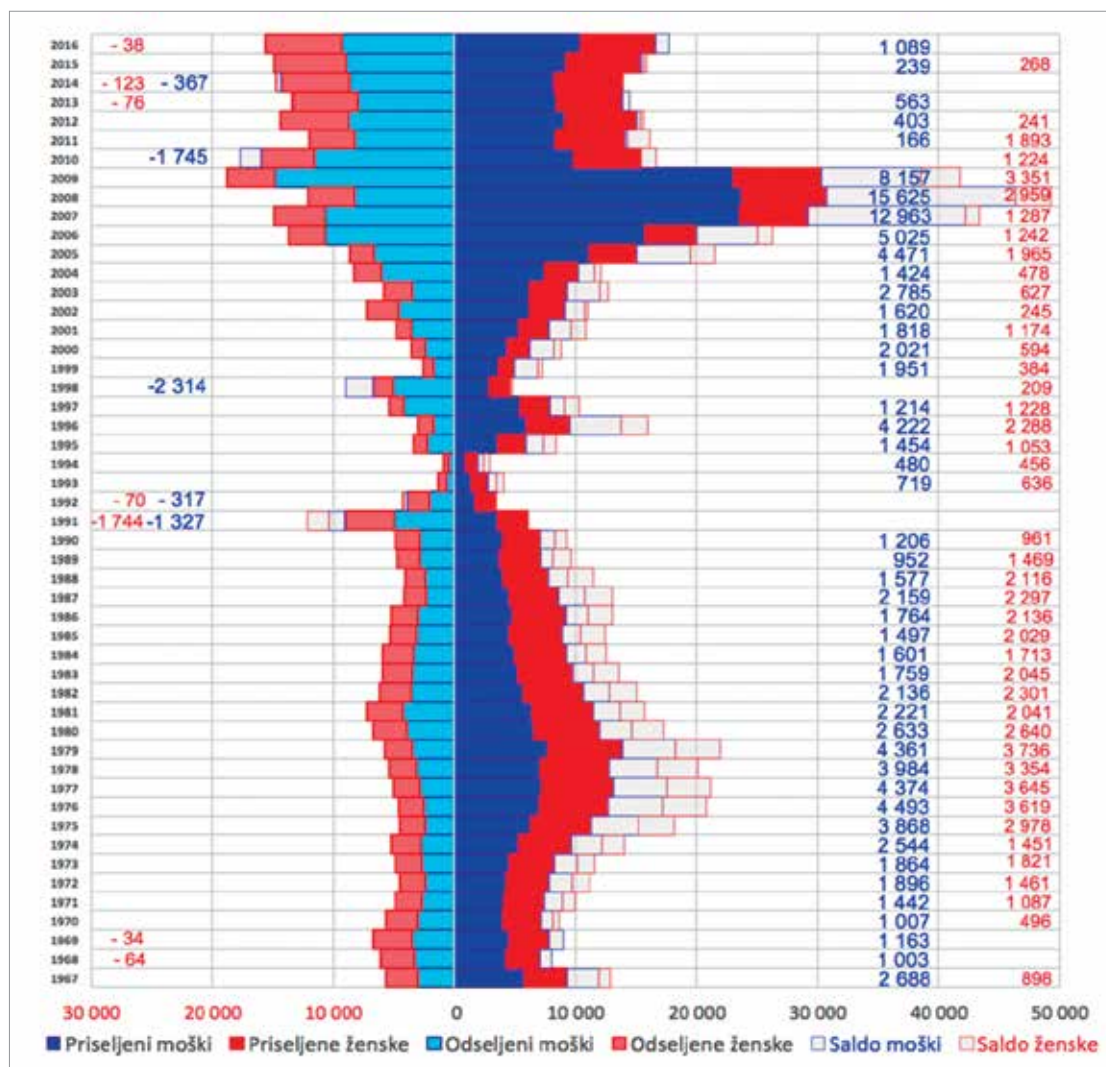
Podatkovna baza je zasnovana tako, da iz nabora podatkov, ki jih ponuja posamezna preglednica, izberemo tiste, ki nas zanimajo, in si tako lahko izoblikujemo lastno preglednico s podatki, ki jih nameravamo analizirati ali pa samo prikazati. Če namreč izberemo vse možne podatke, postane preglednica zelo obsežna in precej nepregledna. Tudi ob manjšem številu spremenljivk, ki jih zajamemo v preglednico, pa je po navadi veliko bolj pregledno, če si izrišemo grafikon, kot pa da poskušamo iz polj preglednice ugotavljati, kako se je na primer v teku časa spreminjala dinamika selitev.

Kaj pokažejo grafične ponazoritve podatkov o meddržavnih selitvah

Za primer si najprej pogledjmo preglednico o meddržavnih selitvah po spolu. V preglednico,

ki je bila uporabljena za izdelavo grafikona, smo vključili podatke o številu iz tujine priseljenih moških in žensk, v tujino odseljenih moških in žensk ter o selitvenem prirastu s tujino za moške in ženske. Nismo pa vključili podatkov o vrednostih za oba spola skupaj. V obdobju pred osamosvojitvijo so selitve iz drugih republik SFRJ in v te republike obravnavane kot meddržavne selitve, čeprav so se tedaj odvijale znotraj skupne države.

Iz grafikona se lepo vidi, kdaj so bila obdobja najboljše meddržavnih selitev. To je bilo v letih, kjer trakovi segajo najdalj od navpične osi, ki razmejuje odselitve od priselitev (rdeče številke na desni strani pod vodoravno osjo predstavljajo negativne vrednosti oziroma oznake za število odseljenih). Selitveni prirast je zaradi večje preglednosti prikazan z rdečimi številkami za ženske in z modrimi za moške (trakovi so sivi in obrobljeni z modro oziroma rdečo črto). Pozitivni selitveni prirasti za posamezno leto so prikazani na desni strani, negativni (torej upadi) pa na levi.

Slika 1: Meddržavne selitve in selitveni prirast s tujino (saldo) za Slovenijo glede na spol za obdobje 1967–2016

Vir: SURS.

Polarni grafikon lahko uporabimo, če želimo neposredno primerjati več podatkovnih serij za podatke, razvrščene v večje število razredov, pri čemer lahko nazorno vidimo smeri največjih odstopanj

Dolžine trakov grafikona spominjajo na vreteno, ki je najožje neposredno v letu po osamosvojitvi, tako da lahko ugotovimo, da imamo opraviti z dvema jasno razmejenima obdobjema čezmejnih selitev. V predosamosvojitvenem obdobju je opazna rast selitev in tudi rast skupnega selitvenega prirasta s tujino vse od začetka pa do konca sedemdesetih let 20. stoletja. Skupni prirast se je od okoli 1500 leta 1970 povzpел na okrog 8000 v letih 1976–1979. Od tu naprej se je počasi zmanjševal in leta 1990 je znašal le še nekaj več kot 2000, v osamosvojitvenem letu 1991 pa je celo dobil negativni predznak, saj je bilo odselitev prvič v opazovanem obdobju več kot priselitev, in sicer za približno 3000 oseb. Že v naslednjem letu je bil upad pod 400 oseb, potem pa so spet sledila leta s pozitivnim selitvenim prirastom. V letih 1993 in še posebej 1994 je bil obseg selitev zmanjšan na skrajni minimum. Vseh priseljenih in odseljenih skupaj je bilo tedaj manj kot 3000, kljub temu pa je bilo priseljenih skoraj za 1000 več kot odseljenih.

V poosamosvojitvenem obdobju lahko vidimo, da so bila devetdeseta leta kar turbulentna, tako po rasti priselitev kot odselitev. Nagli rasti obsega selitev je sledil ponoven padec in tako je bil leta 1998 spet zabeležen velik presežek števila odseljenih moških in s tem tudi skupni negativni prirast. Nato je spet sledila nagla rast tako priseljevanja kot odseljevanja, vse do izjemnega viška v letih okrog leta 2007. Priseljevanje moških je bilo tolikšno, da je prirast s tujino pri moških tega leta znašal skoraj 16.000, še dodatnih 3000 pa pri ženskah. Takega neravnovesja med spoloma v času pred osamosvojitvijo niti približno ni bilo. Seveda tako naraščanje priseljevanja ni moglo trajati v nedogled in stvari so se naglo obrnile zaradi učinkov mednarodne gospodarske krize, ki sta jih močno občutila tudi slovensko gospodarstvo in celotna družba. Pri mednarodnih selitvah so se posledice pokazale z večjim odlivom moškega prebivalstva. Leta 2010 je bilo tako odseljenih moških kar za 1700 več kot priseljenih. Presežek pri številu priseljenih žensk pa je zmanjšal skupni negativni prirast na okrog 500. Podoben skupni negativni prirast se je potem ponovil še leta 2014, a po nekoliko drugačnem scenariju, saj sta bila v tem letu negativna prirasta tako pri selivkah kot pri selivcih. Po letu 2010 je opaziti rahlo in bolj kot ne stalno rast na strani odselitev, medtem ko je pri številu priseljenih nekaj več nihanj. Tako ni čudno, da je v treh od štirih let v obdobju 2013–2016 pri ženskah število odseljenih preseglo število priseljenih, čeprav so bile številke v glavnem sorazmerno majhne.

V zadnjih letih poosamosvojitvenega obdobja se je skupni obseg selitev (bruto selitve) ustalil

na sorazmerno visoki ravni. Po 2010 ni bilo v nobenem letu manj kot 26.000 odseljenih in priseljenih in se je njihovo skupno število večinoma gibalo okrog 30.000. Po podatkih iz četrletnih statističnih informacij pa so bruto selitve v letu 2017 že presegle 37.000, a z dokaj skromnim selitvenim prirastom s tujino v višini 1328 oseb.

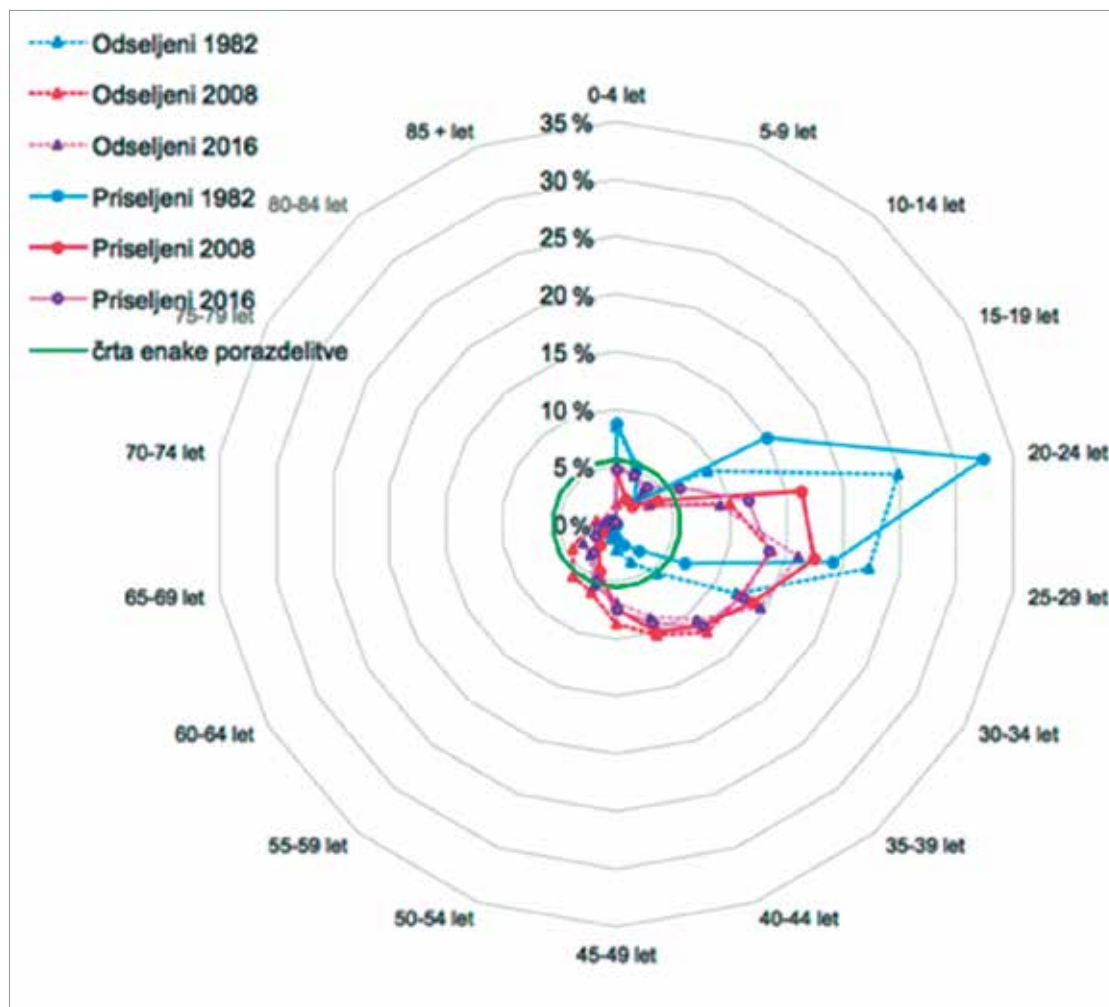
Za naslednji predstavljeni primer so bili uporabljeni podatki o starostni sestavi selivcev po petletnih starostnih skupinah. Časovna vrsta se pri teh podatkih začne z letom 1982.

Tudi s pomočjo teh podatkov je mogoče izdelati različne grafikone: od starostnih piramid priseljencev in odseljencev do podobnih grafikonov, kot smo ga izdelali za priseljene in odseljene po spolu, le da bi v tem primeru uporabili večje starostne razrede, ki jih lahko sestavimo z združevanjem petletnih.

Na sliki pa je prikazan primer polarnega grafikona, ki ga lahko uporabimo, če želimo neposredno primerjati več podatkovnih serij za podatke, razvrščene v večje število razredov, pri čemer lahko nazorno vidimo smeri največjih odstopanj. V našem primeru so to petletne starostne skupine z največjimi deleži selivcev. Na grafikonu so namreč prikazani deleži priseljenih in odseljenih določene starostne skupine od vseh priseljenih oziroma odseljenih, in sicer za leta 1982, 2008 in 2016.

Leta so izbrana tako, da je vidna razlika med predosamosvojitvenim obdobjem (1982), obdobjem največjega obsega selitev (2008) in zadnjim letom, za katerega so podatki objavljeni (2016).

Če bi bili deleži vseh starostnih skupin enako zastopani, potem bi črta, ki prikazuje deleže, potekala po črti enake razporeditve (zelena), kar seveda že zaradi razlik v številčnosti različnih starostnih skupin v celotnem prebivalstvu ni mogoče. Da so med selivci še posebej zastopani prebivalci iz starostnih skupin od 20 do 39 let, je razvidno iz močnega odklona vseh črt na grafikonu v desno, torej proti oznakam teh starostnih skupin. Najbolj v tem pogledu izstopa polna svetlo modra črta, ki prikazuje priseljene v letu 1982, saj jih je bila skoraj tretjina iz starostne skupine od 20 do 24 let, izstopajoča pa sta bila še deleža od 25 do 29 ter od 15 do 19 let starih priseljencev. Pri odseljenih je slika podobna, le da vrednosti niso tako ekstremne in so deleži višjih starostnih skupin za spoznanje višji. Splošno znano je, da so posamezna večja podjetja iz Slovenije za časa SFRJ sistematično novačila mlade fante z gospodarsko manj

Slika 2: Deleži priseljenih in odseljenih po petletnih starostnih skupinah za leta 1982, 2008 in 2016
Vir: SURS.

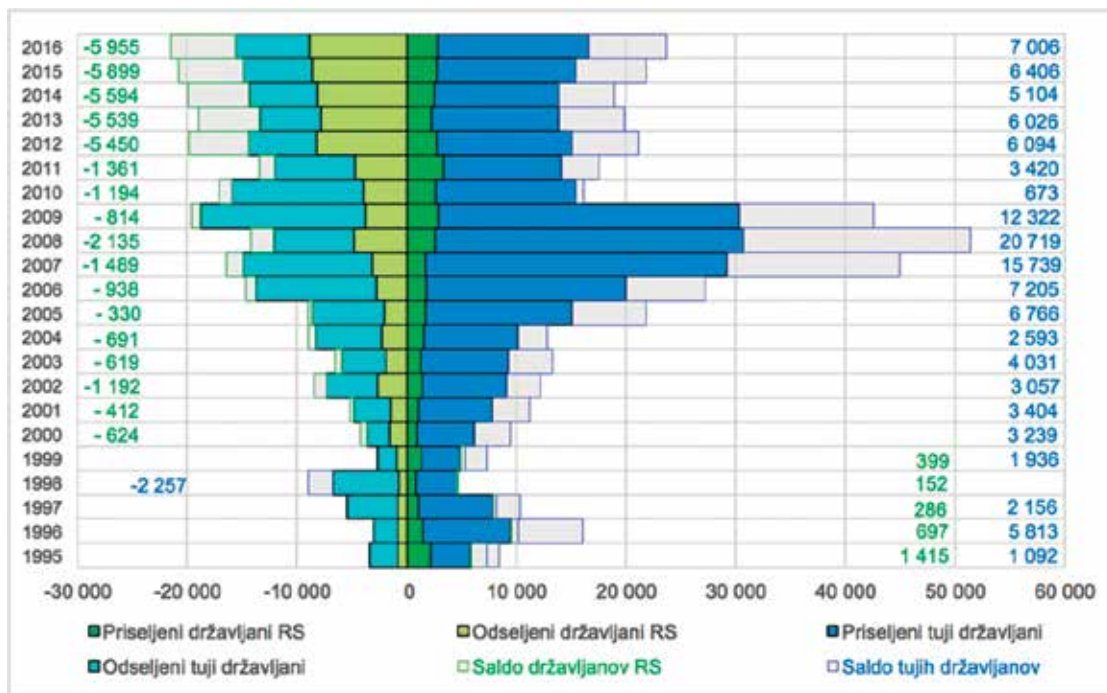
razvitih območij drugih republik za delo tako v industriji kot v rudarstvu, gradbeništvu ipd. Zato taka starostna sestava selivcev ne preseneča. Zanimivo pa je, da je bil v tem obdobju sorazmerno velik (okoli 8 %) tudi delež najnižje starostne skupine 0 do 4, in sicer tako pri priseljenih kot pri odseljenih, kar kaže, da se je v tem obdobju selilo tudi kar nekaj mladih družin.

Po osamosvojitvi se je slika občutno spremenila, saj lahko vidimo, da deleži starostnih skupin od 15 do 29 let niso več tako izstopajoči, še posebno pri odseljenih so deleži teh starostnih skupin bistveno bolj podobni tistim od naslednjih starostnih skupin, in sicer vse tja do starostne skupine 40–44 let. Pri priseljenih sta bila leta 2008 še vedno nekoliko bolj zastopani starostni skupini od 20 do 24 ter od 25 do 29 let a niti približno ne tako izrazito kot leta 1982. Nekoliko večji kot pri drugih dveh prikazanih letih so bili leta 2008 tudi deleži odseljenih v višjih starostnih skupinah (npr. 60–64 ter 65–let). Še najmanj izrazito izstopajoči so bili deleži pri priseljenih leta 2016. Seveda je tudi tu krivulja, čeprav še najbolj podobna krogu, razpotejnjena

v smeri starostne skupine od 25 do 29 let z največjim, okrog 13-odstotnim, deležem, nato pa se deleži od skupine do skupine postopoma manjšajo. Pri odseljenih pa je bil tega leta delež istega razreda nekoliko bolj izrazit in sicer približno 16 %.

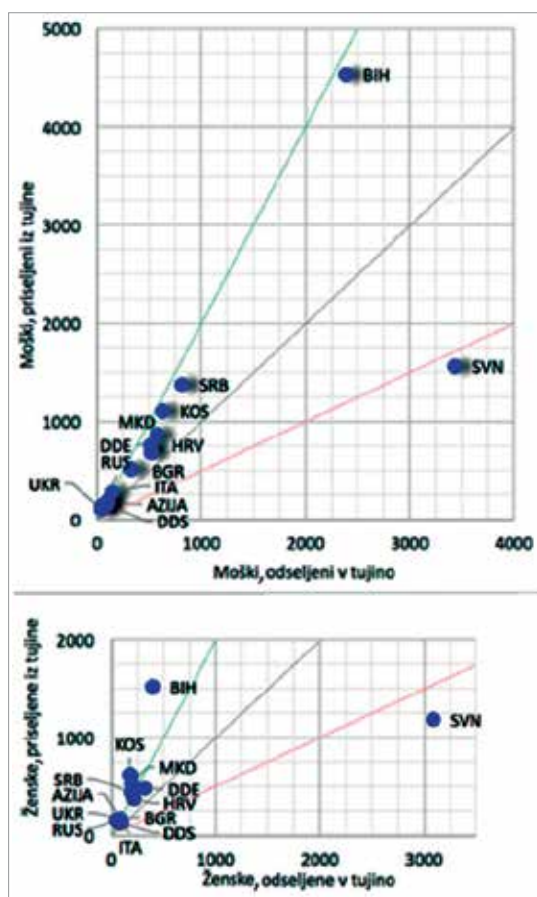
Če želimo dobiti nekoliko globlji vpogled v to, kakšna je sestava selivcev, lahko uporabimo še podatke o državljanstvu. S pomočjo teh je bil narejen enak grafikon, kot je prikazan na prvi sliki, le da je spol zamenjan z državljanstvom selivcev (državljeni Republike Slovenije in državljeni drugih držav), s števkami na levi in desni pa so spet prikazani skupni pozitivni in negativni prirasti – z zelenimi za slovenske državljanke in z modrimi za državljanke drugih držav. Podatki so objavljeni le za obdobje 1995–2016.

Na Sliki 3 je torej prikazan le zgornji del »vretena« s prve slike, razlika je le v notranji razmejivni trakov, saj so tu razdeljeni glede na državljanstvo. Prva stvar, ki nam pade v oči, je, da je bil pri državljanih RS selitveni prirast pozitiven samo v devetdesetih letih, kasneje pa ves čas negativen, torej se je vse od leta 2000

Slika 3: Meddržavne selitve in selitveni prirast za Slovenijo glede na državljanstvo za obdobje 1995–2016

Vir: SURS.

Slika 4: Povprečno število priseljenih iz tujine in odseljenih v tujino v obdobju 2008–2016 glede na državo državljanstva¹ za ženske (spodnji grafikon) in moške (zgornji grafikon)

Vir: SURS.

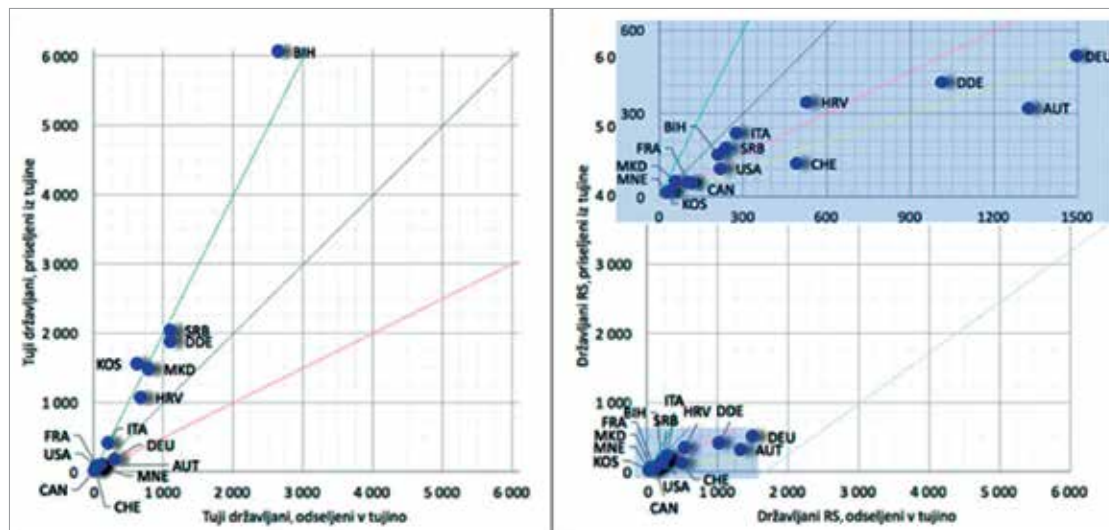
ta presežek ustalil na visoki ravni med 5000 do 6000. Nikoli prej ni bil niti pol tako visok. Naraščanje odseljevanja državljanov RS, ki je potekalo v celotnem obdobju 1995–2016, je po nekaj letih kriznih gospodarskih razmer leta 2012 poskočilo na dokaj visoko raven, in je vse odtlej ostalo približno enako (okoli 8000 do 9000 letno odseljenih državljanov RS).

Kar se tiče državljanov drugih držav, je slika precej drugačna. Do negativnega prirasta je prišlo v vsem obdobju 1995–2016 samo enkrat, in sicer v devetdesetih letih, ko je bilo selitev še sorazmerno malo. Največji presežek števila priseljenih tujih državljanov nad številom odseljenih je bil dosežen ravno v letu 2008, ko se je začela svetovna gospodarska kriza. Odseljevanje je doseglo višek v naslednjem letu, a se je, zaradi še vedno velikega obsega priseljevanja, prirast zmanjšal z okrog 20.000 na še vedno visokih 12.000. Šele leta 2010 je ob precej zmanjšanem priseljevanju padel na samo nekaj več kot 600. Sicer pa je tudi pri mednarodnih selitvah tujih državljanov v zadnjih petih letih obdobja mogoče zaznati ustalitev tako priselitev kot odselitev na dokaj visoki ravni s pozitivnim prirastom okrog 6000 do 7000 tujih državljanov letno.

vsako leto več državljanov RS odselilo, kot pa se jih je priselilo in v zadnjih petih letih se je

Za grafikona s Slike 4 so uporabljeni podatki o državi državljanstva selivcev. Ti so na voljo več ali manj šele od leta 2008 naprej, pred tem namreč tuji državljani niso bili šteti med prebivalce Slovenije, zato so podatki za leta pred tem, če so objavljeni, ocena Statističnega urada RS in niso bili uporabljeni.

¹ Oznake državljanstev so zapisane s trčrkovnimi mednarodnimi oznakami držav in s KOS za Kosovo, DDE za državljanstva drugih držav Evrope, Azija za državljanstva azijskih držav in DDS za državljanstva drugih držav sveta.

Slika 5: Povprečno število priseljenih iz tujine in odseljenih v tujino v obdobju 2008–2016 glede na državo, od koder so se priselili oziroma kamor so se odselili, za državljane RS² in tuje državljane.

Vir: SURS.

Iz teh podatkov za obdobje od 2008 do 2016 je bilo izračunano povprečno letno število priseljenih in odseljenih oseb, ki je prikazano na grafikonih za ženske in moške. Položaj vsake oznake na grafikonu označuje število odseljenih z državljanstvom določene države na vodoravni in število priseljenih na navpični osi. Oznake nad diagonalno sivo črto prikazujejo selivce z državljanstvi držav, pri katerih je število priseljenih višje od števila odseljenih. Nad zeleno črtkano črto je območje več kot dvakratnega presežka števila priseljenih nad številom odseljenih, pod rdečo črtkano črto pa območje dvakratnega presežka števila odseljenih nad številom priseljenih.

Pri moških vidimo izstopajoči oznaki za selivce z državljanstvom Bosne in Hercegovine ter Slovenije. Pri prvih je priseljenih skoraj dvakrat več kot odseljenih, pri slovenskih državljanih pa je ravno obratno. Več kot dvakrat več se jih je v obravnavanem obdobju povprečno letno odselilo v tujino, kot pa se jih je od tam priselilo. Nadalje lahko vidimo, da so števila priseljenih in odseljenih pri preostalih državljanstvih bistveno manjša, v ospredju pa so države z območja nekdanje Jugoslavije in pri vseh je število priseljenih precej večje od števila odseljenih.

Pri ženskah je slika podobna, le da so številke v glavnem precej manjše, razlika med priselitvami in odselitvami pa za državljanke Bosne in Hercegovine ter Slovenije še bolj izrazita. Predvsem to velja za prve, saj je število

priseljenih državljanek Bosne in Hercegovine krepko več kot dvakrat večje od števila odseljenih. Seveda pa je bilo povprečno letno število priseljenih trikrat manjše kot pri moških s tem državljanstvom. Pri slovenskih državljankah sta v primerjavi z moškimi števili odseljenih in priseljenih nekoliko manjši, a razlika ni velika. Kar se tiče selivk z državljanstvi preostalih držav, je bilo število tistih z državljanstvi drugih držav Evrope (DDE) skupaj približno tolikšno kot tistih z državljanstvi posameznih držav z območja nekdanje Jugoslavije (npr. Srbije, Makedonije).

Naslednji grafikon prikazuje število priseljenih in odseljenih slovenskih državljanov po državah priselitve oziroma odselitve. Na grafikon za slovenske državljane je bilo treba dodati še rumeno črtkano črto, ki prikazuje trikratno presežanje števila odseljenih nad številom priseljenih, kajti pri Nemčiji, kamor se je povprečno letno med 2008 in 2016 odselilo skoraj po 1500 slovenskih državljanov, je bilo to trikrat več od števila od tam priseljenih (povprečno okrog 500). Pri Avstriji je bilo razmerje še bolj neugodno, a je bilo odseljenih tja nekaj manj, sledijo pa že druge evropske države skupaj in šele potem Hrvaška, ki ima podobno število tja odseljenih državljanov RS kot Švica, le da se je iz Hrvaške v povprečju priseljevalo precej več slovenskih državljanov kot iz Švice, katere oznaka je tudi pod rumeno črtkano črto, ki označuje več kot trikrat večje odseljevanje od priseljevanja.

Z uporabo podatkov o državi prejšnjega oziroma prihodnjega prebivališča sta, na podoben način kot v zgornjem primeru, narejena grafikon, ki prikazujeta, v katere države se odseljujejo in iz katerih priseljujejo slovenski državljani (desni grafikon) in državljani drugih držav (levi grafikon).

2 Na zgornjem modrem polju desnega grafikona je povečava tega, kar je prikazano na spodnjem modrem polju, na katerem so zaradi primerjave z levim grafikonom oznake nagnetene v bližini koordinatnega izhodišča, ker je število selivcev z državljanstvom RS toliko manjše od selivcev z državljanstvi drugih držav. Oznake držav so tudi na tem grafikonu tričrkovne mednarodne kode (glej prejšnjo opombo).

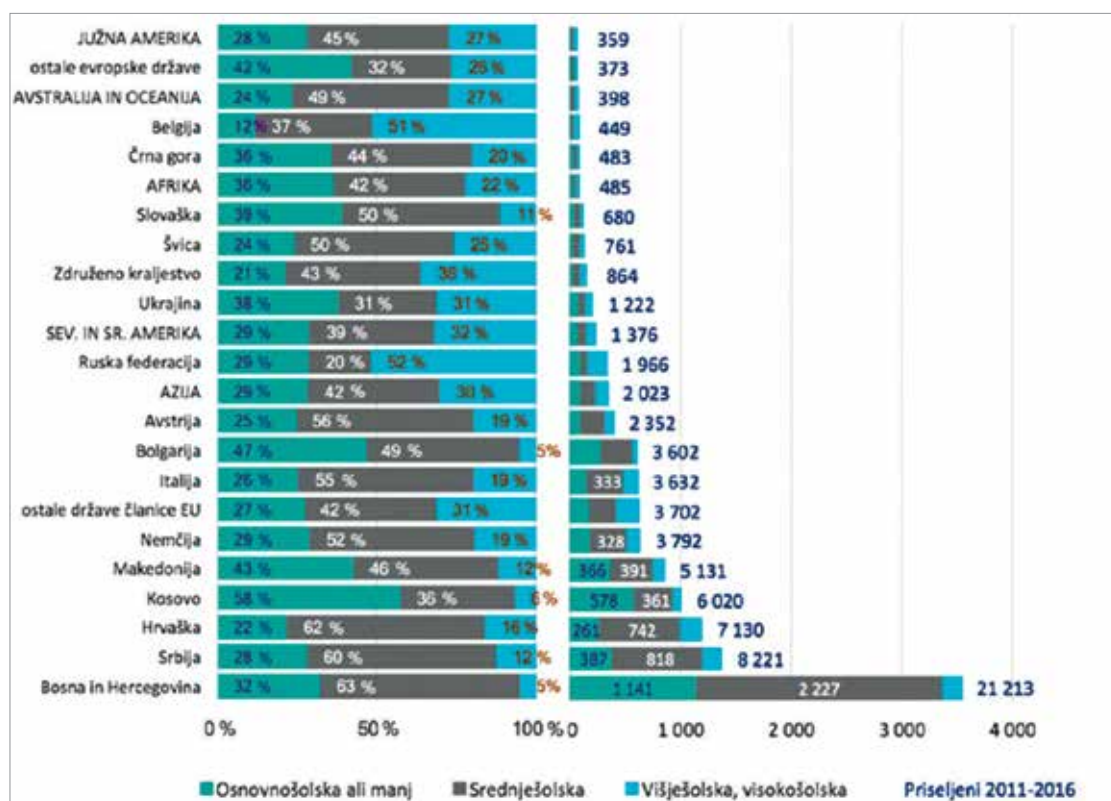
Na grafikonu za selivce z državljanstvom drugih držav so številke precej večje, predvsem pa so oznake skoraj v vseh primerih nad sivo poševnico, kar pomeni več priseljevanja kot odseljevanja. Zelo podobno kot pri državljanstvih je tudi pri državah izstopajoča oznaka za Bosno in Hercegovino in tudi v tem primeru je tistih, ki so se iz te države priselili, več kot dvakrat več kot tujih državljanov, ki so se iz Slovenije v to državo odselili. S trikrat manjšim številom priseljenih potem sledi Srbija, pa tudi sicer so pri preostalih državah v ospredju države z območja nekdanje Jugoslavije. Razen pri Nemčiji, Avstriji in Švici je bilo priseljenih tujih državljanov v vseh primerih več kot odseljenih, čeprav je Švica v tem primeru komaj vredna omembe z vsega nekaj več kot 30 letno tja odseljenimi tujimi državljani.

Za obdobje od leta 2011 do 2016 so na portalu SI-STAT na voljo tudi podatki o socioekonomskih značilnostih priseljenih in odseljenih oseb. Statistični urad RS sem uvršča podatke o aktivnosti, dejavnosti zaposlitve, izobrazbi pa tudi namenu selitve. Zaradi omejenega obsega prispevka je tu podan samo primer analize izobrazbe priseljenih na podlagi dveh združenih grafikonov, od katerih levi prikazuje povprečne deleže priseljenih za tri stopnje izobrazbe za obdobje 2011–2016 po državah, od koder so se osebe priselile, drugi pa povprečno število priseljenih s posamezno stopnjo izobrazbe ter z modro številko skupno število priseljenih v istem

obdobju (v nekaj primerih največjih vrednosti so na trakovih prikazana tudi povprečna števila priseljenih s posamezno stopnjo izobrazbe).

Že malo bolj podroben pregled grafikonov razbije stereotipno predstavo o neukih priseljencih oziroma da so zanesljivo taki vsaj tisti, ki se priseljujejo z juga in vzhoda. Iz Rusije se je v šestih letih obravnavanega obdobja priselilo skoraj 2000 oseb in več kot polovica je imela višjo ali visoko izobrazbo, kar je podoben delež kot pri priseljenih iz Belgije, le da je bilo teh štirikrat manj. Na drugi strani pa drži, da so pri priseljenih s Kosova prevladovali osebe z osnovnošolsko izobrazbo ali manj, ne dosti manj od polovice je bilo takih tudi pri priseljenih iz Makedonije in Bolgarije. Pri državah, od koder se je v šestletnem obravnavanem obdobju priselilo največ oseb (BiH, Srbija, Hrvaška), pa je bil več kot tripetinski delež oseb s srednjo izobrazbo, kamor spadajo tudi vse vrste poklicne izobrazbe.

Sorazmerno visoki deleži višje in visoko izobraženih priseljencev so značilni tako rekoč za vse države, ki so po številu vseh priseljenih razvrščene od petega mesta naprej. Z izjemo Bolgarije in Slovaške se ti deleži gibljejo od 19 do 52 %. Pri podrobnejši analizi bi morali na enak način prikazati še deleže za odseljene osebe, pri priseljenih in odseljenih pa bi bilo zanimivo izobrazbeno sestavo primerjati z izobrazbeno sestavo prebivalstva Slovenije.

Slika 6: Povprečni deleži in povprečno število priseljenih v Slovenijo glede na stopnjo izobrazbe v obdobju 2011–2016 ter skupno število priseljenih v obdobju po državah, od koder so se priseljeni priselili.

Vir: SURS.

Sklep s posebnim poudarkom na selitvah kot temi pri pouku geografije

V osnovni šoli so pri geografiji selitve verjetno najbolj spregledan dejavnik spreminjanja in preoblikovanja geografskega prostora, saj so v učnem načrtu omenjene samo v eni alineji, in sicer pri gospodarstvu Slovenije v 9. razredu, kjer je naveden cilj: »razloži vzroke in posledice selitev prebivalstva v Sloveniji in EU« (Kolnik idr., 2011: 18). Ampak tudi v tem okviru je poznavanje obsega tega pojava ključno za ugotavljanje posledic, ki jih imajo selitve za družbo in prostor, v katerem živimo. Sicer pa se selitve pred tem pojavijo v obliki podobnega cilja v 5. razredu: »razložijo selitve prebivalcev, vzroke in posledice selitev«, selitve in izseljenci pa se pojavijo tudi pri temeljnih pojmi predmeta družba (Budnar idr., 2011: 8, 18). Vendar pa učni načrt za geografijo v osnovni šoli na široko odpira prostor za delo s podatki, o katerih je govor v tem prispevku, in sicer za uresničevanje ciljev s področja splošnih zmožnosti (razvijanje matematične pismenosti – analiziranje in prikazovanje geografskih informacij, grafikoni ...; uporaba sodobnih tehnologij pri geografiji – najde, zbere in obdela ustrezne elektronske podatke ...) (Kolnik in drugi, 2011: 20). V učnem načrtu geografija za gimnazije je selitvam posvečene za spoznanje več pozornosti, izpostavi pa velja cilj, kateremu bi lahko uporaba tu opisanih podatkov morda najbolj ustrezala: »na podlagi statističnih podatkov sestavijo preglednico o vzrokih in posledicah selitev« (Dragoš idr., 2008: 42). Tudi tu pa tako kot v 9. razredu osnovne šole velja upoštevati razvijanje drugih zmožnosti, povezanih z odkrivanjem geografskih spoznanj.

Veščina iskanja verodostojnih podatkov, njihovo analiziranje in sklepanje o vzrokih za določene pojave, ki jih podatki nakazujejo, je vsekakor vredno veliko več kot pa to, da si učenci zapomnijo številna dejstva ali pa celo številke, ki se tako rekoč iz dneva v dan spreminjajo. Namen pričujočega prispevka je zato učitelje spodbuditi, da učence postavijo pred izziv, kako iz dostopnih podatkov oblikovati različne vrste grafikonov in potem ugotoviti, kateri nazorneje prikazujejo to, kar kažejo podatki. S tem se urijo tudi v

branju in interpretaciji grafičnih predstavitev. Tako se lahko naučijo prvega koraka pri analizi podatkov, za naslednjega, ki obsega tudi nekoliko zahtevnejše statistične analize, pa bi bil potreben poseben prispevek.

Viri in literatura

1. Budnar, M., Kerin, M., Umek, M., Raztresen, M., Mirt, G. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Družba. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republik Slovenije za šolstvo. Splet: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_druzba_OS.pdf (dostopno: 22. 6. 2018).
2. Dragoš, A., Polšak, A., Resnik Planinc, T., Škof, U. (2008). Učni načrt. Gimnazija. Geografija. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Splet: http://eportal.mss.edus.si/msswww/programi2018/programi/media/pdf/un_gimnazija/2013/SSL_UN_GEOGRAFIJA_gimn.pdf (dostopno: 22. 6. 2018).
3. Eurostat. Splet: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/migration-and-citizenship-data>. (dostopno: 12. 6. 2018).
4. Kolnik, K., Otič, M., Cunder, K., Oršič, T., Lilek, D. (2011). Učni načrt. Program osnovna šola. Geografija. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Splet: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_geografija.pdf (dostopno: 22. 6. 2018).
5. Polšak, A. (2018). Nekaj pogledov na uporabo geografskih virov. Geografija v šoli, l. 26, št. 1. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
6. Razpotnik, B. (2017). Metodološko pojasnilo – selitve. Statistični urad Republike Slovenije. Splet: <http://www.stat.si/StatWeb/File/DocSysFile/9518> (dostopno: 5. 6. 2018).
7. SURS – Statistični urad RS, podatkovna baza SI-STAT. Splet: <http://pxweb.stat.si/pxweb/Dialog/statfile2.asp> (dostopno: 5. 6. 2018).
8. UN DESA (United Nations, Departement of Social and Economic Affairs, Population Division). Splet: <http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/data/estimates2/estimates17.shtml> (dostopno: 12. 6. 2018).
9. Urbanistični terminološki slovar. Inštitut za slovenski jezik. Splet: <https://isjfr.zrc-sazu.si/sl/terminologisce/slovarji/urbanisticni/iskalnik?iztocnica=demografska%20stat%3C%ADstika#v> (dostopno: 12. 6. 2018).

Namen prispevka je učitelje spodbuditi, da učence postavijo pred izziv, kako iz dostopnih podatkov oblikovati različne vrste grafikonov in potem ugotoviti, kateri nazorneje prikazujejo to, kar kažejo podatki.